

Metodyka pracy sędziego w sprawach nieletnich. Komentarz praktyczny, wzory orzeczeń

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Przedmowa

Dyrektywę główną (dobra nieletniego) służącą wykładni i stosowaniu przepisów ustawy z 9.6.2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz.U. z 2022 r. poz. 1700; dalej: WspierResNielU) oraz wynikający z niej **ogólny cel** stosowania tych przepisów (wychowanie nieletniego), ustawodawca wyraził w art. 3 ust. 1 WspierResNielU. Zgodnie z tym przepisem, „**w sprawie nieletniego należy kierować się przede wszystkim jego dobrem, dążąc do osiągnięcia korzystnych zmian w osobowości i zachowaniu się nieletniego oraz zmierzając w miarę potrzeby do prawidłowego spełniania przez rodziców lub opiekuna ich obowiązków wobec nieletniego, uwzględniając przy tym interes społeczny**”. Wobec przyjęcia przez ustawodawcę **dyrektywy dobra nieletniego** jako dyrektywy głównej, WspierResNielU **ukierunkowana jest na wychowanie nieletnich**, ich resocjalizację i ochronę przed wykołajaniem społecznym. Odcina się natomiast od pociągania nieletnich do odpowiedzialności, od represjonowania ich nagannych zachowań, od wymierzania im sprawiedliwości oraz od stosowania wobec nich oddziaływań prewencyjnych (V. Konarska-Wrzosek, Wspieranie i resocjalizacja, s. 53). Tak zarysowane uwarunkowania stosowania przepisów WspierResNielU, wpisują się w wynikający z preambuły tej ustawy, kontekst aksjologiczny jej uchwalenia. Ustawodawca wskazuje w preambule, na pierwszoplanową rolę rodziny i rodziców w wychowaniu dziecka oraz na pomocniczą, w tym zakresie, rolę Państwa, w tym **pomocniczą rolę postępowania wobec nieletnich**, kreowanego przedmiotową ustawą. Jednocześnie ustawodawca wskazuje kierunek tego wychowania, „które respektując chrześcijański system wartości, za podstawę przyjmuje uniwersalne zasady etyki” (por. preambuła WspierResNielU).

Ustawodawca zastrzega sprawy nieletnich do właściwości sądów rodzinnych, a zatem, co do zasady, wydziałów rodzinnych i nieletnich sądów rejonowych (por. art. 23 WspierResNielU oraz cz. II, rozdz. 1, pkt 2). „Według powszechnie przyjętego poglądu **optymalny model**

sądu rodzinnego powinien czynić zadość następującym wymaganiom: po pierwsze, w ich kompetencji powinny być skupione możliwie wszystkie sprawy związane z problematyką rodziny; po drugie, sędziowie orzekający w tych sprawach powinni mieć wszechstronne kwalifikacje nie tylko z zakresu prawa, ale także innych dyscyplin, takich jak psychologia, socjologia, pedagogika; powinni też odczuwać szczególną skłonność – powołanie do zajmowania się tymi sprawami” (*J. Ignatowicz, w: J. Ignatowicz, K. Piasecki, J. Pietrzykowski, J. Winiarz, Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem, Warszawa 1993, s. 48*).

Szczególne **wymogi jakie ustawodawca stawia osobom pełniącym funkcję sędziego rodzinnego** są skorelowane z ww. oczekiwaniami doktrynalnymi. Otóż, ustawodawca wskazuje, że orzekanie w wydziałach rodzinnych i nieletnich zastrzeżone jest wyłącznie dla sędziów, z pominięciem możliwości orzekania w tych wydziałach przez asesorów sądowych (por. art. 2 § 1a pkt 3¹ w zw. z art. 12 § 1 pkt 3 PrUSP). Motywem tego zastrzeżenia jest wymóg, by sprawy objęte właściwością wydziałów rodzinnych i nieletnich, były rozpoznawane przez osoby o pewnym doświadczeniu orzeczniczym. Jednocześnie ustawodawca wymaga, by osoby te w sposób systematyczny uzupełniały swoje kwalifikacje, także w dziedzinach pozaprawnych. Stąd, obliuguje sędziów rodzinnych do cyklicznego udziału w szkoleniach i doskonaleniu zawodowym, w celu uzupełnienia specjalistycznej wiedzy i umiejętności zawodowych z zakresu prowadzenia czynności z osobami, które nie ukończyły 18 lat (por. art. 82a § 3b PrUSP).

Istotne, określone wyżej, uwarunkowania stosowania przepisów WspierResNielU oraz szczególne wymogi stawiane sędziom rodzinnym stosującym te przepisy, ściśle korespondują z faktem, że **rola sędziego rodzinnego** orzekającego w sprawach nieletnich, nie wyczerpuje się wyłącznie w **zastosowaniu prawa** (co jest istotowo związane z funkcją sędziego), ale obejmuje także, mówiąc w pewnym uproszczeniu, **uczestnictwo w procesie wychowawczym nieletnich**.

Uwzględniając główną dyrektywę stosowania przepisów ustawy (kierowanie się dobrem nieletniego), ogólne cele jakie ustawodawca stawia orzekaniu w sprawach nieletnich (wychowanie nieletniego) oraz swoistość procedury stosowanej w tych sprawach (postępowanie wobec nieletnich kreowane przez WspierResNielU), **sposób (metoda) prowadzenia tego rodzaju spraw przez sędziego rodzinnego będzie miała charakter szczególny**, odmienny od sposobu prowadzenia spraw karnych czy spraw cywilnych. Urzeczywistnienie **dobra nieletniego**

w ramach prowadzonego wobec niego postępowania oraz osiągnięcie **korzystnych zmian w osobowości i zachowaniu** się nieletniego **pozostaje w ścisłym związku ze sposobem (metoda)** prowadzenia przedmiotowych spraw.

Niniejsza publikacja omawia zagadnienia regulowane w WspierResNielU **od strony praktyki** stosowania prawa, **ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień metodycznych w zakresie pracy sędziego rodzinnego**. W związku z tym poszczególne przepisy WspierResNielU omawiane są we wzajemnym powiązaniu, z uwzględnieniem ich szerszego kontekstu normatywnego, zarówno ustawowego (tu w szczególności przepisów KPC oraz KPK), jak i podustawowego (tu w szczególności licznych przepisów wykonawczych wydanych na podstawie WspierResNielU, regulaminu sądowego oraz instrukcji sądowej). Omówienie to obejmuje aktualne poglądy doktryny i judykatury w zakresie istotnym dla stosowania WspierResNielU. Publikacja poruszając kwestie będące przedmiotem kontrowersji w kontekście stosowania WspierResNielU, zawiera propozycje ich rozwiązania, wraz ze stosowną argumentacją. Stanowi ona **praktyczny komentarz** do WspierResNielU, przyjmując przy omawianiu poszczególnych zagadnień **perspektywę prakseologiczną stosowania przepisów, w kierunku osiągnięcia celów** jakie przy ich stosowaniu stawia ustawodawca.

Przedmiotowa **publikacja może być pomocna sędziom rodzinnym** (zwłaszcza rozpoczynającym orzekanie w sprawach nieletnich), proponując gotowe, kompleksowe, rozwiązania odnośnie do kwestii, które mogą powstać w praktyce stosowania WspierResNielU.

Może być pomocna **prokuratorom** zajmującym się sprawami nieletnich oraz **adwokatom i radcom prawnym**, występującym albo mającym zamiar występować w przyszłości bądź jako obrońcy nieletniego, bądź jako pełnomocnicy rodziców/opiekuna nieletniego albo pokrzywdzonego. Może być przydatna **aplikantom zawodów prawniczych** (aplikacji sędziowskiej, prokuratorskiej, adwokackiej i radcowskiej), jak i **asystentom sędziów**.

Może być także pomocna podmiotom zaangażowanym, w różny sposób i na różnym etapie, w proces stosowania przepisów WspierResNielU, w tym **kuratorom sądowym, policjantom, pracownikom merytorycznym szkół, ośrodków wychowawczych oraz zakładów leczniczych i poprawczych** – w zakresie, w jakim omawia poszczególne zagadnienia związane z ich obowiązkami i umiejscawia je w kontekście kompetencji sędziego rodzinnego.

Treść publikacji **została usystematyzowana** zgodnie z tokiem postępowania regulowanego we WspierResNielU. Po części I, zawierającej uwagi natury ogólnej odnoszące się do całej regulacji i jej kontekstu prawnego, następuje część II „Postępowanie rozpoznawcze”, a po niej część III „Postępowanie wykonawcze”. Odrębnie, w części IV zamieszczono nieliczne wzory orzeczeń, które mogą zapaść na podstawie przepisów WspierResNielU. Celem ich zamieszczenia jest zobrazowanie, za ich pośrednictwem, różnych zagadnień natury ogólnej, omówionych w częściach II i III publikacji. Niektóre z wzorów zostały zaczerpnięte z innej publikacji tego samego autora pt. „Pisma procesowe i orzeczenia sądowe w postępowaniu o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich”, mającej, w zakresie zamieszczonych tam wzorów orzeczeń, charakter komplementarny do niniejszej publikacji.

Publikacja jest **zgodna ze stanem prawnym** na dzień 14.3.2024 r. W szczególności obejmuje ona nowelizację KPC oraz WspierResNielU wprowadzoną ustawą z 7.7.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r. poz. 1860 ze zm.).

marzec 2024 r.

Eugeniusz Sobejko

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl